

Ensamkommande barns och ungas väg in i det svenska samhället

Det senaste decenniet har mer än 60 000 ensamkommande barn sökt asyl i Sverige. Som ensamkommande barn räknas den som är under 18 år och anländer utan förälder eller annan legal vårdnadshavare. Tillsammans med Tyskland är Sverige det land i Europa som har tagit emot flest ensamkommande asylsökande, men även Storbritannien, Österrike, Italien, Ungern och Norge har tagit emot många. De vanligaste länderna som de ensamkommande som har sökt asyl i Sverige kommer ifrån är Afghanistan, Somalia, Syrien, Etiopien, Eritrea, och Irak. De flesta ensamkommande är pojkar; av dem som beviljades uppehållstillstånd i Sverige 2003–2014 var endast en fjärdedel flickor. Merparten av de ensamkommande som har sökt asyl i Sverige har fått uppehållstillstånd och är nu på väg att etablera sig i det svenska samhället.

Hur går det för de ensamkommande att etablera sig i Sverige?

I den här rapporten undersöker vi hur det har gått för de ensamkommande som fick uppehållstillstånd under åren 2003–2014. I fokus för vår undersökning är utbildning och etablering på arbetsmarknaden, men även aspekter som psykisk hälsa och civilstånd berörs. Vi studerar i vilken omfattning ensamkommande deltar i utbildning, högsta avslutade utbildning, systerställning, typ av yrken, löneinkomster och hur van-

ligt det är att tillhöra NEET-gruppen, dvs. varken studera eller arbeta, bland de ensamkommande. I analysen undersöker vi även hur olika faktorer, som ålder vid uppehållstillstånd, kön, ursprungsland, tid i Sverige, om personen har återförenats med sina föräldrar eller inte, och bostadslän, påverkar etableringen. Vi jämför de ensamkommande med unga som har invandrat till Sverige med sina föräldrar från samma länder som de ensamkommande samt med svenskfödda unga.

Studien baseras på ett omfattande registerdatamaterial med individdata från SCB och Socialstyrelsen.

Få ensamkommande når en gymnasieexamen

Upp till 21 års ålder deltar de allra flesta ensamkommande i någon form av utbildning. Många ensamkommande studerar på gymnasial nivå även efter 19 års ålder; ofta på Komvux, men också på folkhögskola eller i andra utbildningsformer. Resultaten i gymnasieskolan är ofta otillfredsställande. Många lämnar gymnasiet efter ett eller två år, och även bland de som fortsätter i tre år eller mer är det få som når en gymnasieexamen.

Att få ensamkommande har gymnasieutbildning med fullständiga betyg eller högre utbildning påverkar naturligtvis deras möjligheter att få arbete. Under 2013 och 2014 har det gått något bättre än under tidigare år för ensamkommande att få arbete i Sverige, men andelen som har etablerat sig på arbetsmarknaden är fortfarande betydligt lägre än bland svenskfödda i motsvarande ålder. Vid 27 års ålder har 66 procent av de ensamkommande männen och 56 procent av kvinnorna arbete, att jämföra med 81 respektive 77 procent bland svenskfödda. Att sysselsättningen är lägre bland de ensamkommande kvinnorna kan till viss del förklaras av att de studerar högre upp i åldrarna jämfört med männen. De ensamkommande kvinnor som är i arbete har även betydligt lägre löneinkomster än männen.

Ensamkommande med högre utbildning än grundskola är oftare sysselsatta än dem med endast

grundskola. Om man jämför med svenskfödda med samma utbildningsnivå är ensamkommande i arbete i ungefär samma utsträckning. Det är dock viktigt att understryka att jämförelsen i huvudsak görs mellan ensamkommande och svenskfödda med låg utbildning. Inom denna grupp återfinns de svenskfödda som generellt sett har svårast att etablera sig på arbetsmarknaden. Jämfört med unga som kommit tillsammans med sina föräldrar är ensamkommande något oftare i arbete när hänsyn tas till faktorer som ålder, utbildning, tid i Sverige m.m.

Stora skillnader mellan olika grupper av ensamkommande

Utöver utbildning finns många andra bakgrundsfaktorer som har betydelse för de ensamkommandes etablering. Ensamkommande som har kommit i lägre ålder är oftare i arbete än de som kommit i högre ålder. En rimlig förklaring till detta är att ju yngre man är när man kommer desto fler år går man i skolan i Sverige, och desto bättre kunskaper har man i svenska språket.

Bostadslän är en annan faktor som tycks ha betydelse; ensamkommande som bor i Stockholms län har betydligt oftare arbete och de har högre löneinkomster än de som bor i andra län. Den viktigaste förklaringen är troligen att arbetsmarknaden i Stockholm är betydligt starkare än i övriga Sverige, men det skulle också kunna bero på att individer med bättre förutsättningar och/eller

större motivation att finna ett arbete oftare tar sig till Stockholmsområdet där utbudet av jobb att söka är betydligt större. En annan förklaring skulle kunna vara förekomsten av nätverk i Stockholm – att det finns redan etablerade landsmän som kan hjälpa ungdomarna att hitta arbete.

Ett annat tydligt resultat är att det går bättre för ensamkommande pojkar från Afghanistan att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden än för ensamkommande pojkar från andra länder. Ensamkommande som har förenats med minst en förälder i Sverige har i något mindre utsträckning arbete än de som inte har återförenats, det gäller i synnerhet kvinnor. Det finns flera tänkbara förklaringar till detta. Det skulle kunna förklaras av att grupperna ser olika ut i termer av individuella drivkrafter att finna arbete, men också på att ensamkommande som inte har återförenats får ett bättre nätverk i det svenska samhället genom till exempel sitt boende eller god man.

Många arbetar inom service- och omsorgsyrken

Merparten av de ensamkommande som har arbete arbetar inom service, omsorg- och försäljningsyrken eller inom yrken utan krav på särskild utbildning. Bland kvinnorna dominerar vård- och omsorgsyrken. Många män arbetar även inom byggverksamhet, tillverkning, transport eller som köks- eller restaurangbiträde.

Att tillhöra den så kallade NEET-gruppen, det vill säga att varken arbeta eller studera, är betydligt vanligare bland ensamkommande än bland svenskfödda mellan 19 och 27 år. Störst andel NEET eller ”inaktiva” finner vi bland de ensamkommande kvinnorna, ungefär en fjärdedel i den gruppen varken arbetar eller studerar. Flest inaktiva återfinns i gruppen ensamkommande gifta kvinnor. Att ha varit folkbokförd länge i Sverige ökar sannolikheten att varken arbeta eller studera, vilket rimligtvis har att göra med att andelen som studerar minskar med tiden. Däremot är det mindre vanligt att varken arbeta eller studera bland ensamkommande som har förenats med minst en förälder i Sverige. Det finns också skillnader kopplade till ursprungsland; ensamkommande pojkar från Afghanistan har en lägre andel NEET jämfört med pojkar från andra länder. En annan grupp med lägre andel NEET är ensamkommande bosatta i Stockholm (jämfört med dem som bor i andra län).

Vi finner att ensamkommande oftare är gifta än svenskfödda unga och unga som kommit med sina föräldrar, men också att många ensamkommande kvinnor skiljer sig efter bara några år. Ett annat resultat är att ensamkommande betydligt oftare har diagnostiserats med en psykiatrisk diagnos jämfört med unga med svensk bakgrund. Andelen med en psykiatrisk diagnos är särskilt hög bland ensamkommande kvinnor och ensamkommande med låg utbildning.

Slutsatser

Huvudslutsatsen är att de ensamkommande via utbildning är på väg ut på arbetsmarknaden och att de som har arbete har löneinkomster som motsvarar deras utbildning. Det är en relativt ljus bild. Det finns dock vissa varningssignaler och med det också möjligheter till olika åtgärder.

Det första resultatet att uppmärksamma är att många ensamkommande lämnar gymnasieskolan utan fullständiga betyg. Att ha genomgått minst gymnasieutbildning har blivit allt viktigare på den svenska arbetsmarknaden. En central fråga är därför hur det går för denna grupp på lite längre sikt. Det pekar på vikten av vidare undersökningar av hur skolan fungerar för ensamkommande och andra flyktingbarn, och av olika former av stöd för att fler ska kunna få fullständiga gymnasiebetyg.

Det andra resultatet att uppmärksamma är att ensamkommande kvinnor givet övriga kända bakgrundsfaktorer mindre ofta är i arbete och har lägre

inkomster än ensamkommande män. Giftna kvinnor är mindre ofta i arbete än ogiftna och är den grupp med störst andel som varken arbetar eller studerar, vilket indikerar att familjeförhållanden har betydelse. Det är därför angeläget att nå denna grupp av unga kvinnor med information och stöd.

Det tredje resultatet att uppmärksamma är att det går olika bra för ensamkommande att få arbete i olika delar av landet; bäst går det för ensamkommande boende i Stockholms län. Det pekar på att det kan vara särskilt viktigt med arbetsförmedlande insatser för ensamkommande i områden med svagare efterfrågan på arbetskraft och under perioder med sämre konjunkturläge.

Det fjärde resultatet att uppmärksamma är att det går olika bra för ensamkommande efter vilket land de kommit från. Störst andel i arbete återfinns bland ensamkommande från Afghanistan. Det finns således anledning att särskilt uppmärksamma de grupper som har svårare att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden.

Aycan Çelikaksoy och Eskil Wadensjö
Ensamkommande barns och ungas väg in i det svenska samhället
Delmi rapport 2018:3
Hela rapporten finns tillgänglig på www.delmi.se

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR
Delegationen för
Migrationsstudier
Ju 2013:17